

פעילות לתלמידי בית הספר היסודי (כיתות ד-ו)

"יצחק רבין חי את ההיסטוריה של מדינת ישראל - את מאבקה לעצמאות, את מלחמות ההישרדות שלה, את מאבקה למען השלום - ותמיד היה בקו החזית. בנם זה של דויד ושלמה אחז בנשק כדי להגן על עצמאות ישראל, ונתן את חייו כדי להבטיח את עתידה של ארצו..." (מתוך נאום קלינטון בהספד על קברו של יצחק רבין)

רציונל

הביוגרפיה של יצחק רבין מתכתבת עם הביוגרפיה של החברה הישראלית ושל מדינת ישראל ושזורה בה. דרך סיפור חייו ומותו ניתן ללמוד על אודות ריבוי פניה ומשמעויותיה של "אהבת הארץ": במעשיו ובתפקידים שמילא במהלך חייו ביטא יצחק רבין האדם, המפקד והמנהיג את אהבתו לארץ ישראל ולמדינת ישראל. בפעילות זו ננהל שיח סביב אהבת הארץ כמושג, כערך וכתכלית ונעמוד על הקשר בין יום השנה לזכרו ובין הנושא אהבת הארץ שנבחר השנה לנושא המרכז של יום זה. הפעילות המוצעת להלן כוללת מספר חלקים ואפשר לעשות בה שימוש הן ביום הזיכרון עצמו הן במהלך השנה.

מטרות

- המשתתפים ידונו במושג אהבת הארץ ויבררו מהי אהבת הארץ עבורם.
- המשתתפים ינהלו שיח על אודות הכרזה ויעמדו על הקשר בינה לבין המושג אהבת הארץ.
- המשתתפים יכירו את קורות המדינה תוך התייחסות לתחנות בחייו של יצחק רבין.
- המשתתפים יעמדו על הקשר בין יום הזיכרון לרצח יצחק רבין לבין הנושא המרכז של יום הזיכרון ה-16: אהבת הארץ.

פעילות פתיחה - דיון ראשוני סביב הכרזה ליום הזיכרון ה-16

- מנחה הפעילות יכתוב על הלוח את המושג אהבת הארץ וישאל את המשתתפים:
  1. מהי אהבת הארץ לדעתכם? כיצד היא יכולה להתבטא?
למנחה, ניתן ליצור על הלוח 'שמש אסוציאציות' סביב המושג ועל-ידי כך לעודד שיח פורה, או לחילופין להיעזר בשיר 'ארץ ישראל שלי' של דתיה בן דור כגירוי לשיח.
  2. האם אתם אוהבים את הארץ? מדוע? מה אתם אוהבים בה?
המנחה יחלק למשתתפים את נספח מספר 1 – מצרף 'אהבת הארץ'. כל משתתף יתבקש לציין בין שניים לארבעה מאפיינים / רכיבים מתוך ההוויה הארץ-ישראלית שהוא אוהב במיוחד.

3. כיצד אפשר לבטא את האהבה לארץ? כיצד אתם מבטאים את אהבתכם לארץ?
המנחה יחלק למשתתפים את נספח מספר 2 שיאפשר למשתתפים למנות את האופנים השונים שבהם ניתן לבטא אהבה לארץ, וכן לבטא בנפרד את האופן שבו הם עצמם מבטאים את האהבה לארץ.

• מנחה הפעילות יחשוף את הכרזה החינוכית שעוצבה לציון יום השנה ה-16 לזכר יצחק רבין ויערוך סבב תגובות ראשוני:

1. מה דעתכם על הכרזה? אילו תחושות היא מעוררת אצלכם?
2. למי פונה הכרזה?
3. מה משמעות האמירה "פה שוכנים ביחד עצב ותפארת"? האם מדובר באמירה פסימית או אופטימית? אילו תחושות היא מעוררת אצלכם? (בתום הסבב יכול המנחה לציין כי מדובר במילים מתוך שירו של חיים גורי – "באב אל וואד").
4. האם הכרזה מעוררת בכם זיכרון או חוויה שהייתם רוצים לשתף בה את האחרים? אם כן, במה תרצו לשתף?
5. מדוע לדעתכם מצויה דמותו של יצחק רבין בכרזה? כיצד המסר שמעבירה הכרזה קשור לחייו ולמותו של יצחק רבין?

הצעה לפעילות העוסקת ביצחק רבין – "אדם הוא תבנית נוף מולדתו"

הפעילות כוללת: היכרות עם הביוגרפיה האישית של יצחק רבין ועם תרומתו לארץ ישראל ולמדינת ישראל על-ידי מידע על אירועים היסטוריים הקשורים ליצחק רבין, היכרות עם יצחק רבין חובב הצילום, פעילות יצירתית של התלמידים ודיון מסכם.

משך הפעילות: 90 דקות

עזרים: דפי מידע, ציטוטים מדברי יצחק רבין, תמונות, עזרי יצירה, ציר זמן, לוח.

א. חיי האיש וחיי החברה והמדינה – 'כמו כלים שלובים'

המשתתפים יתחלקו לחמש קבוצות פעילות, על-פי התחנות המרכזיות בחייו של יצחק רבין. כל קבוצה תקבל 'ערכת מידע תקופתי' על אודות נקודת ציון בדרכה של המדינה שבה היה מעורב יצחק רבין. הערכה כוללת מידע ביוגרפי, ציטוט רלוונטי של יצחק רבין ותמונה (ראה נספח מספר 3) וכן תקבל בריסטול, צבעים, גזרי עיתונים ועזרי יצירה.

1. כל קבוצה תתבקש להציג במליאה את המידע / הציטוטים שקיבלה בכל דרך יצירתית שבה תבחר (סיפור, הצגה, שיר וכיו"ב).
2. כל קבוצה תתבקש לעצב באמצעות חומרי היצירה שקיבלה דיוקן המשקף אדם האוהב את ארצו ומולדתו ולהציגו במליאה.

3. כל קבוצה תתבקש להצביע על הקשר שמצאה בין הדיוקן לבין יצחק רבין.
4. המנחה יתלה על הלוח את פלקט ציר זמן (ראה נספח מספר 4). כל אחת מהקבוצות תתבקש למקם עליו את כרטיס המידע התקופתי שעליו עבדה, כך שבסופו של דבר תיחשף הכיתה כולה לתרומתו של יצחק רבין לארץ ישראל ולמדינת ישראל.

ב. דיון בעקבות הפעילות

- באילו מקומות נפגש סיפור חייו האישי של יצחק רבין עם הסיפור הלאומי של החברה והמדינה?
- באיזה אופן לדעתכם השפיע יצחק רבין בחייו ובמותו על צמתים מרכזיים בחיי המדינה?
- רבין מייצג בעיני רבים, בעיקר בביוגרפיה שלו, את דמות הצבר, הלוחם והאידיאל הישראלי אליו שואפים. במותו, הייתה תחושה של משהו בארץ-ישראל של פעם שהלך לאיבוד. מה דעתכם על כך?

ג. "בין אם הצלם הוא אמן או לא, הוא מלא רגשות, שכן העין קולטת רגשות, לא מחשבות" (אוונס ווקר, אחד מראשוני הצלמים החברתיים בארצות הברית, ממנסחי עקרונות הצילום ה"ישיר").

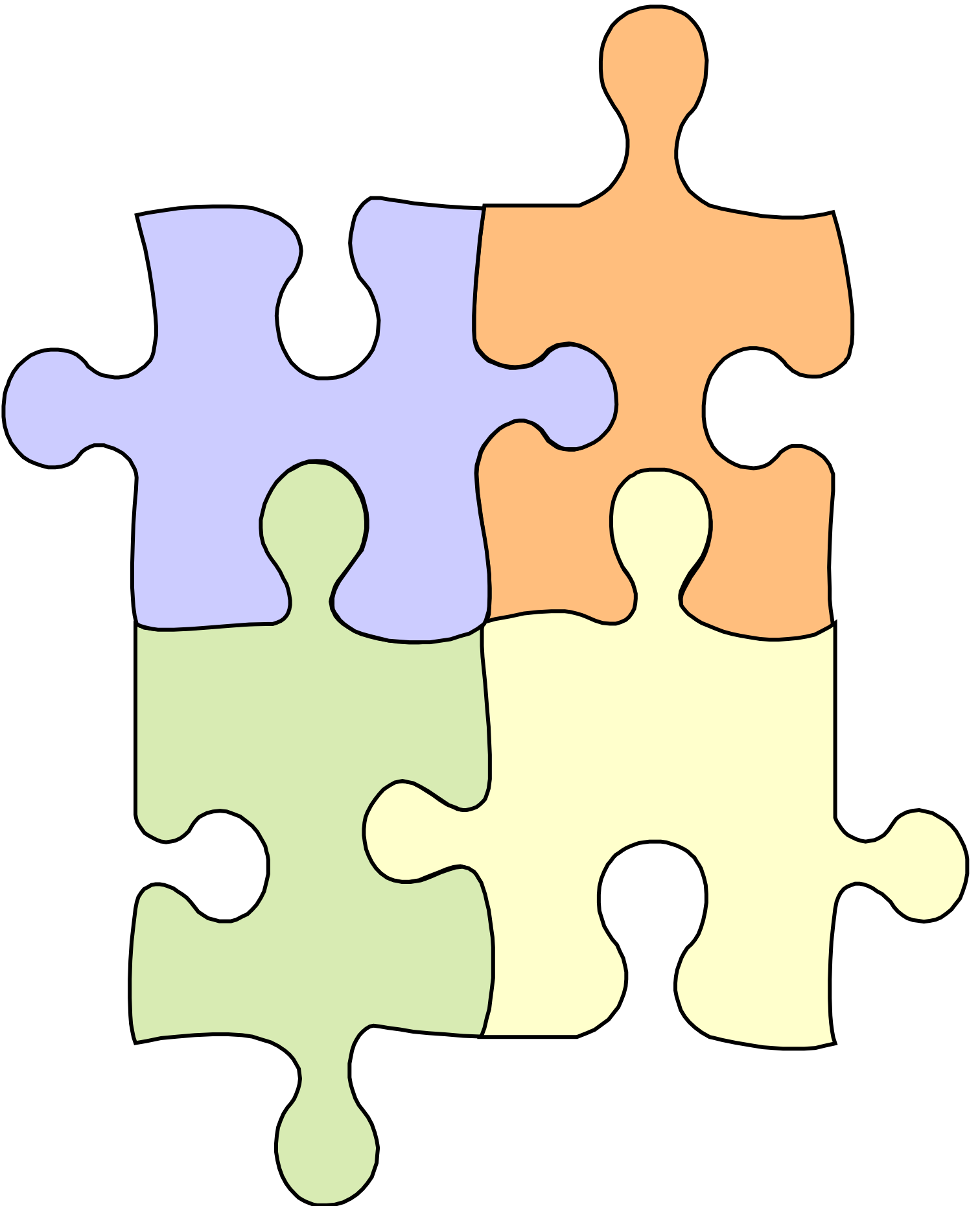
המנחה יציג את התמונות המצויות בנספח מס' 6 וישאל:

- מה משותף לכל התמונות? (תמונות נוף, כולן צולמו ע"י אדם אחד – יצחק רבין)
  - מה לדעתכם ניתן לומר על מי שבחר לצלם את התמונות הללו?
- למנחה, חשוב לכוון לתשובות מגוונות עד כמה שניתן. אפשר להסתייע בשאלות ממוקדות יותר: מהו הדבר שבגללו אנו רוצים לצלם את הנוף? מהו הדבר שאנו רוצים להעביר למתבונן באמצעות התמונה?

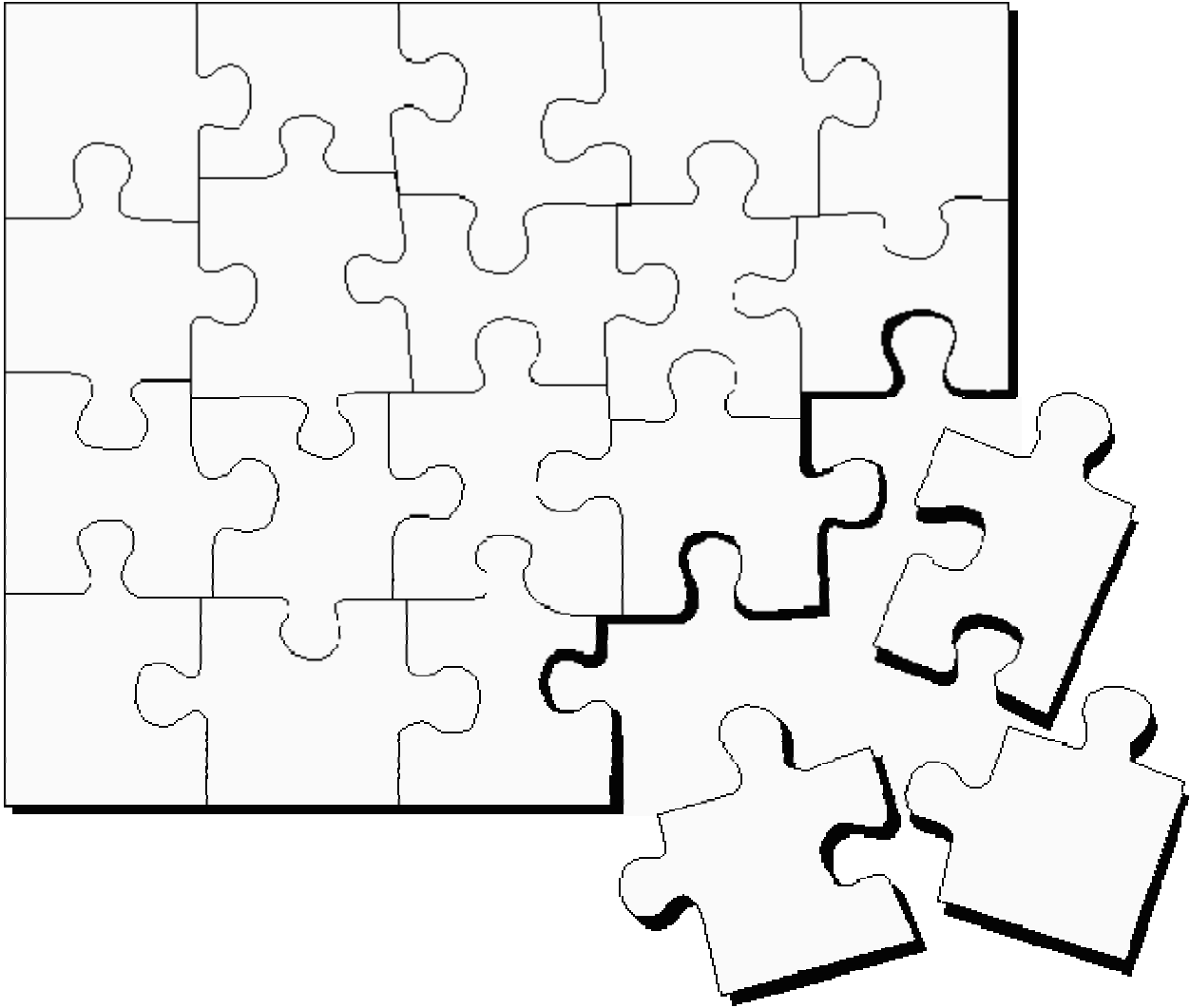
המנחה יסכם: אהבתו של יצחק רבין לארצו התבטאה לא רק בתחושת שליחות עמוקה והתמסרות לארץ ישראל ומדינת ישראל כחיל, כמפקד וכמדינאי, היא באה לידי ביטוי גם בצילום ובהנצחה של נופי הארץ שאותה אהב כל-כך. יש אמרה הגורסת כי "תמונה אחת שווה יותר מאלף מילים". התמונות הללו, שצולמו על ידי יצחק רבין הן ביטוי נוסף, בהיר וייחודי, לרגשות החמים שחש כלפי ארצו, לרצונו ליצור חוויה טוטאלית שמשותפים בה הן המרכיבים הוויזואליים הן חושים נוספים הפועלים מעצם ההתבוננות בנוף: רחש העלים, זרימת המים, ניחוח האוויר, שריקת הרוח ועוד.

אנו נוסיף לזכור ולהנציח את יצחק רבין - האיש, החייל, המפקד, המדינאי שלאורך חייו ביטא בדרכים מגוונות את אהבתו לארצו.

נספח מספר 1: מצרף 'אהבת הארץ שלי'

נספח מספר 2: כיצד נוכל לבטא את האהבה לארץ? כיצד אני מבטא אותה?

תחנת מידע מס' 1- ילדות ומשפחה

יצחק רבין נולד ב-1 במרס 1922 בירושלים. הוריו, רוזה כהן ונחמיה רבין, היו מחלוצי העלייה השלישית. האב, נחמיה רוביצוב, נולד בשנת 1886 בסמירוביץ' שבאוקראינה. הוא התייתם מאביו בהיותו ילד וסייע לאמו בפרנסת המשפחה. בהיותו בן שמונה עשרה נסע לארצות הברית ושם הצטרף לתנועת "פועלי ציון". שם גם שינה את שם משפחתו לרבין. בשנת 1917 הפליג לארץ ישראל עם מתנדבי הגדוד העברי, נחוש בדעתו להתיישב בארץ.

אמו של יצחק רבין רוזה נולדה למשפחת כהן בשנת 1890 במוהילב שברוסיה הלבנה. אביה היה רב והתנגד לציונות, אך רוזה שביקשה ללמוד לימודים כלליים למדה בנעוריה בגימנסיה הנוצרית לבנות בהומל. מגיל צעיר נמשכה לפעילות בחוגים מהפכניים וגילתה מעורבות חברתית ופוליטית. בשנת 1919 עלתה לארץ ישראל בספינה "רוסלן", הנחשבת למבשרת העלייה השלישית. תחילה התיישבה בכינרת ולאחר מכן עקרה לירושלים, כאן הכירה את נחמיה רבין, ובשנת 1921 נישאו. כשהיה יצחק רבין כבן שנה, עברה משפחתו לגור בחיפה ולאחר מכן בתל-אביב. רחל, אחותו, נולדה בשנת 1925. הוריו של יצחק רבין עסקו כל ימיהם בפעילות ציבורית התנדבותית, ובבית המשפחה שררה אווירה של מחויבות לענייני הכלל. אמו של יצחק רבין הייתה פעילה בארגון ה"הגנה" וחברה מטעם מפא"י במועצת העיר תל-אביב. היא נפטרה ממחלה כשיצחק רבין היה בן חמש-עשרה.

על האווירה בבית המשפחה כתב יצחק רבין:

"בבית שררה תחושה של בית עובד... הבית לא היה דתי, אלא בעל תפישה חילונית, אך רווי גאווה

ביהדות... תמיד רווחה בבית תחושת השליחות... העבודה היא ערך בזכות עצמו."

(פנקס שירות א', עמ' 15)

יצחק רבין עם אמו רוזה ואחותו רחל, 1927 (באדיבות ארכיון צה"ל ומערכת הביטחון)

תחנת מידע מס' 2- ילדות ונעורים

בילדותו למד יצחק רבין שמונה שנים ב"בית החינוך לילדי עובדים" בתל-אביב. בית ספר זה ביקש לטעת בנוער העירוני את אהבת האדמה ולגדל דור של חקלאים. הילדים חונכו לערכים של אחריות, שותפות, מעורבות ואכפתיות בנושאים חברתיים. על בית החינוך כתב יצחק רבין:

"הבית השני שלי היה, דומני, בית-החינוך. בעיקר השפיעה עלי דמותו של אותו מורה ומחנך, שלימד אותי מכיתה ד' ועד כיתה ז', הלוא הוא אליעזר שמאלי, שהצליח להטביע בי את התחושה לנוף הארץ, לטבע, לחיי חקלאות ולחיי חברה. וזאת עשה, כמחנך טוב, לא בדיבורים ובהרצאות אלא באמצעות טיולים, ביצירת חוויות בלתי אמצעיות, ובסיפורים... בדרך של המחשה, של מתן דוגמה והצבעה על דמויות חיות, על מעשים, וכך נטע בנו אהבה לטבע ולנוף הארץ..."

היום אני סבור, כי באותן שנות ילדות, שלא היו הכי נוחות, אבל היו יפות מאוד, גיבשתי בתוכי את הרגשת האחריות לתפקיד, את אהבת הנוף והארץ, ואת תחושת החברות.
(בית אבי, עמ' 39 ומן ההקדמה ל"בני היורה" ספרו של אליעזר שמאלי)

לאחר סיום לימודיו בבית החינוך ולאחר שנתיים בבית הספר המחוזי בקיבוץ גבעת השלושה, החל יצחק רבין ללמוד במחזור הרביעי של בית הספר החקלאי "כדורי" השוכן לרגלי התבור. ב"כדורי" התחנכו רבים מבני היישוב, שלימים היו למפקדי צה"ל ולראשי המדינה. ערכים של כבוד ושל אמון ואמת היו חרותים על דגלו של המוסד. כך כתב יצחק רבין על ימיו ב"כדורי":

"היה זה אתגר להסתגל לאורח החיים של הפנימייה ב"כדורי". גרנו באולם גדול, 20 תלמידים... האווירה הייתה טובה. הפרטיות – מקופחת. נורמות של כבוד עצמי היו מקובלות על הכול. העתקה בבחינות הייתה מחוץ לנורמה. המורה היה יוצא מן הכיתה בשעת הבחינה. על אמון השבנו באמון. על יחס של כבוד – בכבוד... נדרשנו למאמץ מרבי, אך הייתה לנו הרגשה של חרות מפני שניהול העניינים הפנימיים היה מופקד בידי ועד התלמידים. השתדלנו להפיק מעצמנו את הטוב ביותר."
(פנקס שירות א, עמ' 17)

בית הספר היה מוקף כפרים ערביים, ושיגרת הלימודים בו הייתה כרוכה באימונים ובשמירות. במרוצת שנות לימודיו ב"כדורי" הצטרף יצחק רבין לארגון ה"הגנה", ושם הכיר את מי שיהיה לימים למפקדו ולידידו שנים רבות - יגאל אלון.

"בגיל שבו תלמידים מנסים לפענח את סודות המתמטיקה ואת מסתרי התנ"ך, בגיל שבו פורחות אהבות ראשונות, בגיל שש-עשרה, נתנו בידי רובה כדי להגן על חיי-ולמרבה הצער, גם כדי להרוג בשעת סכנה".

קבוצת תלמידים לפני תורנות מטבח בבית הספר המחוזי גבעת השלושה 1937, אוהז במטאטא - יצחק רבין
(באדיבות רחל רבין יעקב)

תחנה מידע מס' 3 - חייל בשירות מולדתו

בשנת 1940 סיים יצחק רבין את לימודיו ב"כדורי" בהצטיינות. מנהל בית הספר סייע לו לקבל מלגה ללימודי הנדסה באוניברסיטת ברקלי שבקליפורניה, אך יצחק רבין סירב לקבלה, וטען שבעת מלחמה, מלחמת העולם השנייה, אין זה מן הראוי שיעזוב את הארץ. במקום לצאת ללימודים, הצטרף להכשרת "הנוער העובד" בקיבוץ רמת יוחנן, היה לחבר פעיל בשורות ה"הגנה" ובשנת 1941 היה מראשוני המצטרפים לפלמ"ח, שנוסד בשנה זו. ביוני 1941 ביצע יצחק רבין את הפעולה המבצעית הראשונה בחייו: הוא הצטרף לקבוצה מצומצמת של מפקדי פלמ"ח שהובילו כסירים את כוחות בעלות הברית שפלו לסוריה וללבנון כדי לפעול נגד כוחות הצבא הצרפתי, שפעל תחת ממשלת וישי הפרו-נאצית.

עד מהרה היה יצחק רבין למפקד פעיל בשורות הפלמ"ח. בראשית שנת 1945, עם הקמתם של גדודי הפלמ"ח, התמנה לסגן מפקד הגדוד הראשון. בתקופה זו גובשו התורה הצבאית ועקרונות הפיקוד של הפלמ"ח שעיקרם עידוד מחשבה עצמאית ומקורית ומרות המפקד לא מכוח פקודות והיררכיה, אלא מכוח דוגמה אישית שהמפקד נותן לפקודיו.

בשלהי 1945 יצא הפלמ"ח למבצע לשחרור מאתיים עולים בלתי לגליים שהיו כלואים במחנה מעצר של הבריטים בעתלית. יצחק רבין שהיה סגן מפקד המבצע פיקד על הכוח שפרץ למחנה. בשבת ה-29 ביוני 1946, שכונתה "השבת השחורה", נעצר עם אביו בידי הבריטים ונשלח למחנה מעצר. הוא שוחרר בנובמבר 1946. לאחר שחרורו מונה יצחק רבין למפקד הגדוד השני של הפלמ"ח, ובאוקטובר 1947 היה לקצין המבצעים של הפלמ"ח.

יצחק רבין עם יגאל אלון במבצע 'חורב', מלחמת העצמאות, 1948 (באדיבות ארכיון צה"ל ומערכת הביטחון)

תחנת מידע מס' 4 - מפקד במלחמת העצמאות

ב - 29 בנובמבר 1947 החליטה עצרת האו"ם על חלוקת ארץ ישראל ועל הקמת מדינה יהודית ומדינה ערבית. ערביי ארץ ישראל (הפלסטינים) פתחו בהתקפות ברחבי הארץ כדי לסכל את הקמת המדינה היהודית. אנשי כוחות המגן, ובמיוחד הזרוע המגויסת של "ההגנה", הפלמ"ח, נלחמו בנשק מועט ודל. הקרבות היו קשים ומרים, ורבים נהרגו. ב - 14 במאי 1948 נערך בתל-אביב טקס הכרזת העצמאות של מדינת ישראל. למחרת פלשו צבאות ערב לישראל והחל שלב חדש במלחמת העצמאות.

בראשית המלחמה הייתה ירושלים מנותקת ממרכז הארץ. התפקיד המרכזי של יצחק רבין היה להבטיח את שלומן של השיירות לירושלים, שנועדו להעביר לעיר מזון, תחמושת ותרופות. באפריל 1948 הוקמה חטיבת "הראל" של הפלמ"ח, ויצחק רבין מונה למפקדה. הוא פיקד על הקרבות הקשים בדרך לירושלים ובעיר עצמה, ורבים מחבריו ומחייליו נפלו בהם. הקרבות העיקריים ניטשו בחזית המרכז, בפרוזדור ירושלים ובעיר עצמה – ויצחק רבין מילא בהם תפקיד מרכזי.

ביוני 1948 הוכרזה הפוגה ראשונה בקרבות, בסיומה התמנה יצחק רבין לקצין המבצעים במטה מבצע "דני" לכיבוש לוד ורמלה, כסגנו של מפקד המבצע יגאל אלון. לאחר הצלחת המבצע עברו יגאל אלון ויצחק רבין לחזית הדרום, שהייתה לחזית המכרעת. בחודשים הבאים שימש יצחק רבין קצין המבצעים של חזית הדרום, והיה אחראי לתכנון המבצעים המוצלחים לסילוק הצבא המצרי מהנגב. בשנת 1949 הסתיימה המלחמה בהסכמי שביתת נשק. יצחק רבין השתתף בשיחות רודוס, שדנו בשביתת נשק בין ישראל למצרים. היה זה ניסונו הראשון בדיפלומטיה.

בעיצומה של המלחמה נשא יצחק רבין לאישה את לאה לבית שלוסברג. לימים נולדו לזוג שני ילדים: דליה ויובל. יצחק רבין החליט לקשור את גורלו בצה"ל והתגייס לצבא הקבע. לימים כתב יצחק רבין:

"הייתה בלבי תחושה עמוקה של אחריות מוסרית, מעין חוב-של-כבוד כלפי הלוחמים, שחסמו בעוז-רוחם ובגופם את דרכם של הערבים... ורשמו מעשי גבורה נפלאים. נשבעתי להם אמונים. ברגעים הטראגיים של המלחמה... נטלתי על עצמי התחייבות פנימית, שאקדיש את חיי שישראל לא תימצא עוד לעולם בלתי-מוכנה לקדם את פניהם של תוקפים וכי אם תיכפה עלינו עוד מלחמה יהיו הלוחמים מאומנים ומצוידים במיטב הנשק... נשארתי בעבא. מילאתי את חובתי לגיבורי מלחמת העצמאות: בנינו צבא אדיר-עוצמה."

(פנקס שירות א', עמ' 83-84)

"...גתמגיתי לקצין המבצעים של הפלמ"ח. המאמץ העיקרי היה בגידול הכוח: הקצאת תקציבים, הגברת קצב הגיוס, מאמצי רכש וייצור עצמאי... ב-29 בנובמבר נגרפה הארץ בשמחה סוחפת: עצרת האו"ם החליטה על החלוקה ועל הקמת מדינת היהודים. בכיכר מגן דוד בתל-אביב – לאה חברתי (לבית שלוסברג) ואני חוגגים עם ההמונים, אבל אין אשליות בליבי: לאחר שהמאבק המדיני הוכתר בהצלחה - יחל המאבק הצבאי, והוא יגבה את המחיר הדמים שלו..."

לאה ויצחק רבין, זוג טרי, קיץ 1948 (באדיבות ארכיון צה"ל ומערכת הביטחון)

האלוף יצחק רבין מחזיק את בתו דליה בידיו, 1952 (באדיבות ארכיון צה"ל ומערכת הביטחון)

תחנת מידע מס' 5 - שירות בצה"ל

עם תום הקרבות מונה יצחק רבין למפקד הקורס הראשון בצה"ל של מפקדי גדודים (מגד"ים), ולאחר מכן היה לראש אגף מבצעים במטה הכללי. אחת המשימות החשובות שהוטלו על אגף המבצעים בתחילת שנות החמישים הייתה הטיפול במעברות, שבהן שוכנו העולים החדשים שהגיעו בתקופה ההיא לארץ עם גלי העלייה הגדולה, ובעיקר מארצות האסלאם. במיוחד סייע צה"ל במעברות בעת השיטפונות הגדולים שהציפו אותן בשנים 1951 ו- 1952. בשנת 1953 יצא יצחק רבין ללימודים באקדמיה צבאית באנגליה. עם שובו לארץ בשנת 1954, קיבל דרגת אלוף ומונה לראש אגף ההדרכה במטכ"ל. בתפקידו זה עסק בגיבוש תורת הלחימה של צה"ל.

משנת 1956 שימש אלוף פיקוד הצפון. במאי 1959 מונה יצחק רבין לראש אגף המבצעים במטכ"ל, תחת הרמטכ"ל חיים לסקוב. בתפקידו זה עסק רבין בפעם הראשונה בנושאים המרכזיים של צה"ל, ארבעה תחומים עיקריים היו על סדר יומו: בניית הכוח הצבאי, נושאי הביטחון השוטף, העניינים המדיניים וטיפול קשרים עם צבאות שונים בעולם.

בשנת 1961 מונה יצחק רבין לסגן הרמטכ"ל, ולאחר שלוש שנים מונה לרמטכ"ל. הוא כיהן כרמטכ"ל בשנים 1964 – 1967. בתקופת כהונתו הוקדשו מאמצים רבים לבניית כוחו של צה"ל: שלוש שנות כהונתו הראשונות עמדו כולן בסימן הכוננות וההתכוננות, לנוכח הצהרותיהן התוקפניות של מדינות ערב כלפי מפעל המוביל הארצי וניסיונות סוריה להטות את מקורות הירדן: מאז ראשית שנות השישים גאה המתח במזרח התיכון. ישראל בנתה את מוביל המים הארצי, שהוביל את מי הירדן לנגב. מדינות ערב הגיבו, כאמור, בניסיון להטות את מקורות הירדן. ארגון הפת"ח ופעולות החבלה שלו בשטח ישראל התרחבו. הגבול הישראלי-הסורי התלקח לעתים קרובות ביוזמת שני הצדדים. בראשית 1967 גברו ההתנגשויות בגבול הצפון. מטוסי חיל האוויר הישראלי ירטו והפילו שישה מטוסים סוריים שחרגו מן התחום האווירי של סוריה. סוריה פנתה לנאצר, נשיא מצרים, בקריאה לפתוח בפעולה נגד ישראל.

במאי 1967 נקט גמאל עבד אל-נאצר נשיא מצרים פעולות שסיכנו את ביטחונה של ישראל והרבה להכריז בכלי התקשורת על כוונתו "לזרוק את היהודים לים" ו"לכבוש את תל-אביב". מצרים, סוריה, ירדן ועיראק חתמו ביניהן על הסכם הגנה, וישראל עמדה לבדה מול סכנה של מתקפה ערבית כוללת. ב-5 ביוני, בפעולה שבה השתתפו כמעט כל מטוסי הקרב של צה"ל, תקף חיל האוויר הישראלי את חילות האוויר של צבאות ערב, בעודם על הקרקע, והשמידם. לאחר התקפת מחץ זו נפתחה הדרך לפני כוחות השריון וחיל הרגלים והתאפשרה הפריצה לסיני. הצבא המצרי הוכרע תוך ימים בודדים ונסוג לתעלת סואץ. בעקבות התקפות צבא ירדן באזור ירושלים נפתחה חזית שנייה של

המלחמה. כעבור יומיים כבשו כוחות צה"ל את כל הגדה המערבית וכן את ירושלים המזרחית, והגיעו אל הכותל המערבי.

"...הידיעה שחטיבת הצנחנים חדרה דרך שער האריות העיר העתיקה, הגיעה לכותל המערבי והשלימה את ההשתלטות על העיר העתיקה של ירושלים...באותה שעה ישבתי במוצב בפיקוד של צה"ל, ב'בור' כרמטכ"ל צה"ל... נתבקשתי להצטרף אל שר הביטחון, משה דיין, להיכנס עמו לעיר העתיקה של ירושלים...במלחמת העצמאות נאלצנו להשאיר את ירושלים המזרחית בידי האויב. מאז פרוץ המלחמה הייתה רוחנו קצרה: לא להחמיץ הפעם את ההזדמנות ההיסטורית. יצאנו לשער האריות. עברנו דרך שער מנדלבאום ההרוס והפרוץ. שרידי הקרב הקשה ניכרו בכול. הגענו לכותל. נשימתי נעתקה. לא ידעתי מעולם התרגשות כזאת. הרגשתי שזו שעה של ניצחון אדיר. התפללתי לשלום".

לאחר שהוכרעו צבאות מצרים וירדן, תקף צה"ל את הסורים ברמת הגולן. ב-10 ביוני הושלם כיבוש הרמה, וכך הוסר האיום מעל עמק הירדן. מדינת ישראל, שנכנסה למלחמה לאחר תקופת המתנה גדושת חרדה, יצאה ממנה כעבור שישה ימים בניצחון אדיר: צה"ל נלחם בשלוש חזיתות ובשלושתן גבר על צבאות ערב – מצרים, סוריה וירדן. הישג זה של צה"ל, שנחשב למזהיר בניצחונותיו, הושג בפיקודו של הרמטכ"ל יצחק רבין. בתום המלחמה הייתה זו מדינת ישראל אחרת: שטחה של המדינה גדל ביותר מפי שלושה, הוכחה עליונות צבאה על כל צבאות ערב, וארץ ישראל ההיסטורית הייתה כולה בשליטה ישראלית. מעמדה הבין-לאומי של ישראל נשתנה לחלוטין, והיא נתפסה עתה כמעצמה אזורית.

לאחר המלחמה החליטה האוניברסיטה העברית בירושלים להעניק לרב-אלוף יצחק רבין תואר דוקטור לשם כבוד. נאומו של יצחק רבין בטקס שנערך באמפיתיאטרון שעל הר הצופים, שזה עתה נכבשה הדרך אליו, היה למופת של דברי חיל מנצח, הנקיים מכל התרברבות ושמחת ניצחון. הוא נשא דברים בזכות המוסר והרוח:

"... המלחמה היא עניין קשה ואכזרי בעיקרו, מלווה בהרבה דם ודמעות. אך דווקא במלחמה הזו שעברה עלינו, באו לידי ביטוי גילויים מופלאים ונדירים של אומץ לב וגבורה, בצדם של גילויים אנושיים של אחווה ורעות ואפילו של שאר רוח... העם כולו עומד נפעם ורבים אף בכו למשמע הבשורה על כיבוש העיר העתיקה... הצנחנים שכבשו את הכותל – עמדו נשענים עליו ובכו... התעלותם של לוחמינו לא בזכות הברזל באה אלא בזכות התודעה של שליחות עליונה, של הכרה בצדקת ענייננו, של אהבה עמוקה למולדת ושל הכרת התפקיד הקשה שהוטל עליהם – להבטיח קיום האומה במולדתה,

לקיים – ואפילו יהיה זה במחיר חייהם – זכותו של עם ישראל לחיות חייו במדינתו –
חפשי, עצמאי, בשלום ובשלווה."

(פנקס שרות ב', נספח 2, עמ' 590-592)

מימין לשמאל: יצחק רבין, משה דיין ועוזי נרקיס, מלחמת ששת הימים, יוני 1967
(באדיבות ארכיון צה"ל מאוסף במחנה)

תחנת מידע מס' 6 - מאיש צבא למדינאי

בתחילת 1968, לאחר 27 שנות שירות צבאי, עזב יצחק רבין את צה"ל והתמנה לתפקידו החדש - שגריר ישראל בארצות הברית. בתפקיד זה כיהן חמש שנים. שני נושאים העסיקו אותו בתפקידו זה: התחלת תהליך שלום עם מדינות ערב וגיבוש מערכת היחסים הידידותית המיוחדת בין ישראל לארצות הברית. בשנות כהונתו כשגריר גדל היקף הסיוע הצבאי שהעניקה ארצות הברית לישראל, והיא הייתה לספק העיקרי של ציוד לחימה. בתקופה זו התחזקה נכונותה של ארצות הברית לשתף פעולה עם ישראל ולראות בה בעלת ברית במזרח התיכון.

לאחר ששב ארצה מווישינגטון בשנת 1973, הצטרף יצחק רבין למפלגת העבודה ונבחר למקום העשרים ברשימת מועמדי המערך לכנסת השמינית. במלחמת יום הכיפורים, שפרצה באוקטובר 1973, לא נשא יצחק רבין בתפקיד רשמי כלשהו. מלחמה זו יצרה שבר גדול בחברה הישראלית: האמונה הבלתי מעורערת ביכולתו של צה"ל להביס כל אויב נופצה באחת. בבחירות שהתקיימו אחרי המלחמה ניצח המערך, ויצחק רבין מונה לשר העבודה בממשלת גולדה מאיר. דו"ח ועדת אגרנט והמחאות שפשוטו בארץ בשל "המחדל" שגרם למלחמת יום הכיפורים, הביאו להתפטרותה של ראש הממשלה גולדה מאיר. יצחק רבין נבחר לראש מפלגת העבודה ולראש ממשלת ישראל.

בתקופת כהונתו הראשונה כראש ממשלה ניהל יצחק רבין את המשא ומתן על הסכמי הביניים עם מצרים ועם סוריה. בשנת 1977, בעקבות גילוי חשבון בנק שנותר לאשתו לאה בארצות הברית מתקופת שליחותם שם, התפטר יצחק רבין מתפקידו. שמעון פרס נבחר למועמד המערך לתפקיד ראש הממשלה בבחירות הקרובות (17.5.1977). בבחירות אלה התחולל "המהפך" - מפלגת העבודה, שהייתה מפלגת השלטון מאז קום המדינה, איבדה את מקומה לליכוד, ומנחם בגין נבחר לראש הממשלה.

בשנים 1977 – 1984 שימש יצחק רבין חבר כנסת מן השורה. בתקופה זו הקדיש זמן רב למשפחתו ולכתיבת מאמרים בענייני השעה ובנושאים מדיניים ואסטרטגיים.

השגריר יצחק רבין במסיבת עיתונאים בנמל התעופה ע"ש בן גוריון עם הגעתו להתייעצות עם הממשלה,
26.6.1970 (באדיבות לשכת העיתונות הממשלתית, צלמת: מגי אלון)

תחנת מידע מס' 7 - ראש הממשלה 1992 – 1995

בשנת 1992 בחרה מפלגת העבודה את יצחק רבין לעמוד בראש רשימתה בבחירות לכנסת. יצחק רבין סחף אחריו המונים במערכת הבחירות של שנת 1992, והסיסמה "ישראל מחכה לרבין" הייתה לסיסמה מנצחת. יצחק רבין נבחר לראשות הממשלה, הרכיב ממשלה עם מר"צ ועם ש"ס ולקח על עצמו גם את תפקיד שר הביטחון. מיד עם כניסתו לתפקיד העמיד בראש מעייניו את קידום תהליך השלום, או, כדבריו, את "עשיית השלום" וכן את שינוי סדר העדיפויות החברתי-הכלכלי. על פי תפיסתו, עתידה הכלכלי של ישראל היה כרוך ביציאה ממצב המלחמה ובהפניית המשאבים מן ההתנחלויות לחינוך ולקליטת העלייה הגדולה שהגיעה ממדינות ברית-המועצות לשעבר. התמורה שחלה בתפיסתו של יצחק רבין בדבר קבלת אש"ף (ארגון לשחרור פלסטין) כשותף בעשיית השלום הייתה תהליך ממושך, שמקורו בהכרתו שאין לו שותף אחר להסכם שלום פרט לאש"ף, ולכן הוא חייב לבוא עימו בדברים. חלק מתהליך השינוי היה ההבחנה שהחל לעשות בין הפלסטינים הקיצונים הפונדמנטליסטים לבין המתונים באש"ף. על אף ספקותיו באשר לאמינותו של יאסר ערפאת ובאשר לרצינות כוונות אש"ף, אישר רבין לנהל שיחות חשאיות עם נציגי אש"ף. שיחות אלה, שהתקיימו באביב ובקיץ 1993 באוסלו, הולידו את הצהרת העקרונות, "הסכם אוסלו א'", שנחתם בספטמבר 1993. עיקרו של ההסכם היה הכרה הדדית בין ישראל ואש"ף ומתן שלטון עצמי לפלסטינים בשטחים לתקופה של חמש שנים. הוסכם שבשלב הראשון תצא ישראל מעזה ומיריחו, ולאחר מכן תיסוג גם משטחים בגדה המערבית, והפלסטינים יערכו בחירות. בעת החתימה על ההסכם, בבית הלבן בווישינגטון, אמר יצחק רבין:

"... חתימה זו על מסמך העקרונות הישראלי-הפלשתיני, המעמד הזה כאן, אינו כה קל... באנו היום מירושלים, בירת הנצח של עם ישראל, באנו מארץ מיוסרת, באנו מעם, מבית, ממשפחה שלא ידעו אפילו שנה אחת, חודש אחד בחייהן, שבו לא בכו אמהות על בניהן. באנו לנסות לשים קץ לשנאה, כדי שילדינו ונכדינו לא יחוו עוד את מחירן הכואב של מלחמות, טרור ו אלימות. באנו לדאוג לחייהם ולביטחונם, באנו לשכך את הצער והזיכרונות הקשים, להתפלל ולקוות לשלום... אומר לכם הפלשתינים: גזור עלינו ועליכם לחיות ביחד, על אותה כברת אדמה באותה ארץ... די לדם ולדמעות. די. אין בנו שנאה כלפיכם, אין אנו תאבי נקמה. אנו, כמוכם, אנשים שרוצים לבנות בית, לטעת עץ, לאהוב ולחיות לצידכם בכבוד, באהדה, כבני אדם, כבני תורין... אין אנו רוצים לפתוח פרק חדש בספר העצוב של חיינו יחד, פרק של הכרה הדדית, פרק של שכנות טובה, פרק של יחסי כבוד, הבנה, ידידות. אנו מקווים לראשיתה של היסטוריה חדשה במזרח התיכון..."

(רודף שלום, עמ' 24)

אחרי החתימה על הסכם העקרונות גברו מעשי הטרור של המחבלים הקיצוניים. מדיניותו של יצחק רבין הייתה להמשיך בתהליך השלום כאילו אין טרור, ולהילחם בטרור כאילו אין תהליך שלום. בתאריך 4 במאי 1994 חתם יצחק רבין על "הסכם עזה-יריחו", שאפשר את מימוש השלב הראשון של הצהרת העקרונות, כלומר הקמת מנהל עצמי פלסטיני בעזה וביריחו. זה"ל עזב את רוב שטח רצועת עזה, אך המשיך לשמור על היישובים היהודיים באזור. ב-28 בספטמבר 1995 נחתם הסכם אוסלו ב' בין ישראל לבין אש"ף, שהרחיב את שטחי האוטונומיה בגדה. התקדמות תהליך השלום עם הפלסטינים אפשרה את פריצת הדרך המדינית לחתימת הסכם שלום עם ירדן. לאחר כמה חודשי משא ומתן נחתם באוקטובר 1994 הסכם שלום מלא בין ישראל לירדן. כחודשיים לאחר מכן הוענק פרס נובל לשלום ליצחק רבין, לשמעון פרס וליאסר ערפאת. מדיניות השלום של יצחק רבין זכתה בתמיכה רחבה בקרב חלקים בעם. עם זאת, היא עוררה התנגדות עזה בקרב חלקים אחרים בציבור הישראלי. פיגועי הטרור של מתנגדי הסכם אוסלו ותהליך השלום (החמאס והג'יהאד האסלאמי) הגבירו את מרירות המתנגדים לתהליך השלום בקרב הישראלים ואת זעמם. בצד מחאה דמוקרטית נעשו פעולות הסתה ודה-לגיטימציה ליצחק רבין ולשמעון פרס, כשעיקר ההתקפות מכוונות נגד ראש הממשלה ומטרתן לפגוע באישיותו ולהציגו כ"בוגד".

במוצאי שבת, 4 בנובמבר 1995, י"ב בחשוון תשנ"ה, הגיע יצחק רבין לכיכר מלכי ישראל בתל-אביב כדי להשתתף בעצרת המונים בסיסמה "כן לשלום - לא לאלימות".

"הרשו לי לומר, אני גם מתרגש. אני רוצה להודות לכל אחד ואחת מכם, שהתייצב כאן כנגד האלימות ובעד השלום...הממשלה זו התליטה לתת הזדמנות לשלום...שלום שיפתור את מרבית בעיות מדינת ישראל..הייתי איש צבא 27 שנה, נלחמתי כל עוד לא היה סיכוי לשלום. היום אני מאמין כי יש סיכוי לשלום. סיכוי גדול...תמיד האמנתי כי מרבית העם רוצה בשלום, מוכן ליטול סיכון לשלום. ואתם כאן, בהתייצבותכם בעצרת זו, מוכיחים זאת...אלימות היא כרסום יסוד הדמוקרטיה הישראלית. יש לגנות אותה, להוקיע אותה, לבודד אותה. זו לא דרכה של מדינת ישראל..."

בתום עצרת חמה ואוהדת, שבה הפגינו המונים את אמונם בו ואת אהבתם אליו, נורה יצחק רבין בדרכו למכוניתו ונפצע אנושות בידי רוצח יהודי. כעבור זמן קצר נפטר מפצעיו.

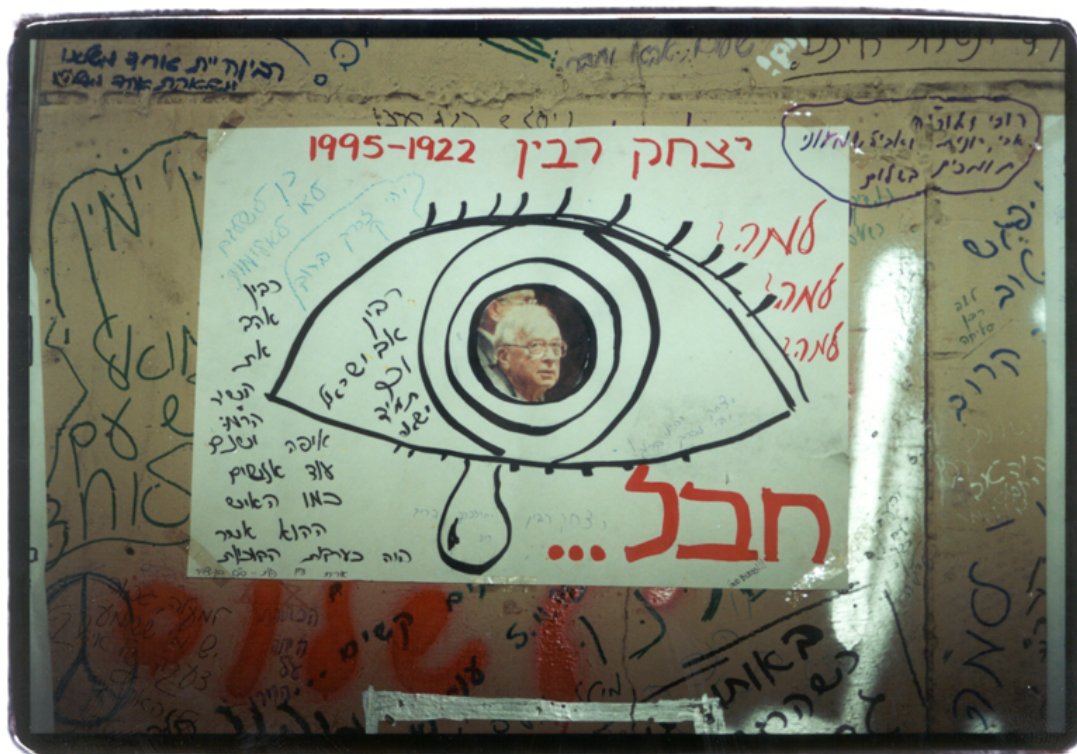
חתימת הסכם אוסלו א', 13.9.1993 (באדיבות לשכת העיתונות הממשלתית, צלם: אבי אוהיון)

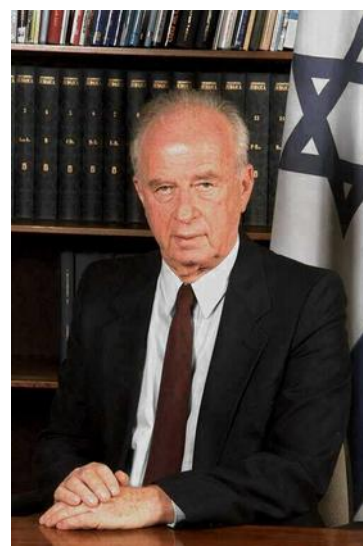
ביקור ראש הממשלה ושר הביטחון יצחק רבין בבית-ספר מקומי בחבל התענך, 30.5.1995 (באדיבות לשכת העיתונות הממשלתית, צלם: אבי אוהיון)

טקס חתימת הסכם שלום עם ירדן בערבה, 26.10.1994 (באדיבות לשכת העיתונות הממשלתית, צלם: יעקב סער)

גרפיטי על קיר בניין עיריית תל-אביב יפו, נובמבר 1995 (צלמת: דינה גונה)

פורטרט של ראש הממשלה ושר הביטחון יצחק רבין במשרדו בירושלים, 11.7.1994
(באדיבות לשכת העיתונות הממשלתית, צלם: יעקב סער)

נספח מספר 4 - ציר הזמן

נספח מס' 6 - מאלבום התמונות של יצחק רבין

